

ФОЛІЕ

пентрѣ

МИНТЕ, ИНИМЪ ШИ ЛИТЕРАТОРЪ.

№. 14.

ЛѢНІ, 5. АПРІЛІЕ

1848.

Че воіеск ромъніи трансилвані?

Тимъл къ то́те ръpezиле, амедитóреле самѣ лъеръри се дотрезвѣ къмплит аспра по́стръ. Дотревареа че нѣо аръпкъм спре деслегаре дн ачесте минте, о маі фъкъръм ші пайте къ 6, къ 14 ані, о фъкъръ дпсѣ пъриодіи пощриі пайте къ 57 ані, кънд стареа Европеі семъна мълт челеі де астъзі. Къ то́те ачестеа пѣ кътва тропъл лзі Лѣдовік Філіп фъ пентрѣ поі преа кърънд ръстернат? Нѣ кътва кътриерътóреле евенімінте не афлъ пе поі маі ръѣ прегътіді спре але пѣтѣ кътва дрепт дн фацъ, декът пе орі каре алт попор ал Европеі? Нѣ кътва пе поі не афларъ еле дотр'о пѣсечъне де а ащента пѣмаі мъра дн гъръ, фъръ а не дпсѣші дрептъл де а пѣтѣ зіче одатъ къ пентрѣ къщигареа фрѣптерімор лѣбертъдіи оменеші віне ші дрепт днделесе ам авѣ ші поі врева меріт, къчі ам фі пѣс ші поі втъръл, ам фі лзат ші поі парте ла мѣпта моралъ ші днделесзаль пентрѣ къщигареа дрептърімор оменеші? Не щім поі фолосі де дмпреціъръри? Ам пріченѣт поі devica timpълві: лѣвертате, егалітате, фратернітате?

Ертадімі Домніи меі атътеа дотреваръри релѣйте де 2 септъмъні дпкоаче. Еѣ адікъ кред зла дпн тоате: къмкъ пе

поі проаспетеле евенімінте не афлъ кам непрегътіді; де ачі мѣ пѣрчѣде темереа, ка пѣ кътва съ се адеверезе дотрѣ поі къвъптъл апостолълві, „пѣ щіді че череді.“ Темереа мѣ пѣрчѣде ші де аколо, къ вървадіи попорълві ромън трансилван, каріи ар репрезента кълтѣра ші къбóдереа теоретікъ ші практикъ а щіинделор політѣе фъръ каре астъзі ам фі ка торді, пѣлѣ акъм авънд окасіи респектѣе фоарте раре а се дптълні, аші къмінека ідеіле, сімдемінтеле къ то́тъ сіпчерітатеа, адікъ пекъпоскъндъсе, зрмеазъ преа фіреще, ка ші ідеіле ші опінііле по́стре дѣпъ каре доріам фіекаре ферічіреа ачестві попор де о сóрте вітрегъ ръѣ тратат, съ фіе мълт пѣдін зплатерале. Іар де вор фі зпні дотре поі, каріи къ мінтеа лор палт кълтѣватъ, дѣпъ зп ствдіѣ днделзпн ал констітѣдіеі траасилване ші ал репортълві падіеі ромъне, кареа ка падіе пѣлѣ акъм стете афаръ де варіереле ачелеіаш, се вор фі пѣлзат пе зп пват, де знде дн конформітате къ дмореціъръріле презенте съ фіе дн старе а не лза де мълъ ші а не зіче: „веніді дпбóче, ачі съ стаді, де ачі съ пороіді, кътаре съ воіді, ачестеа съ претіндеді пайте де то́те,“ — ох дакъ се афлъ дотре поі върваді ашеа віне прегътіді, вътръзеторі, інішоші, опораді къ дпбрѣде

реа попорълви постръ, съ еасъ акъта ла шижлок, акъта съ не арате калеа дреаптъ, тълтвѣторѣ. Іатъ шѣ тѣпарѣл е тълт маѣ лѣбер ка паѣнте *)).

Не довѣкърѣ тълт, къ фрателе постръ Organul luminării дѣшѣ рѣдѣкъ кѣмпѣниторѣл съѣ граѣл дѣ канса зѣпѣнѣ къ Унгарѣа, прѣвѣтъ шѣ дѣн пѣнт де ведере рѣтѣнск. Кѣ ачеаста нѣ се зѣпорѣ шѣ треава поастръ, къчѣ тодѣ чеѣ ѣнтересагѣ де ачеастъ префачере че не ащеаптъ, вор грѣбѣ а пѣне дѣ легѣмѣнте опѣнѣле Органѣлѣ къ челе че се ѣвекъ шѣ дѣ фоѣле нѣостре. — Дѣнтрѣачеа поѣ спре а не деслега дѣнтрѣвареа де сѣр пѣтѣ маѣ нѣмерѣт, вѣнт черчета: 1) че воѣрѣ шѣ че фѣкѣрѣ пѣрѣнѣдѣ пощрѣѣ спре елѣберареа попорълви постръ; 2) че фѣкѣ тѣмпѣл прецент, кѣтрѣерѣл де акът; 3) че не маѣ рѣтѣне а фаче поѣ дѣшѣне.

Че фѣкѣрѣ пѣрѣнѣдѣ пощрѣѣ пѣнтрѣ дѣнтрѣага наѣѣа рѣмѣлѣл тѣнспѣланѣ? Ачеаста се кѣнѣще маѣ вѣне дѣн акте пѣвлѣче, дѣнтрѣ каре ла лѣкѣл зѣнѣѣ стѣ шѣ пѣрѣнѣдѣлор пощрѣѣ фаче ачеа онѣре не кареа поѣ нѣчѣ одаѣтѣ нѣ о ам пѣтѣт преѣвѣ дѣнѣт мерѣт, рѣгѣмѣнтеа дѣла а. 179⁰/₁ свѣдѣрѣнѣтъ де амѣндоѣ епѣскопѣѣ Іѣан Бѣв шѣ Герасѣм Адамѣвѣч, ла дѣнпѣратѣл Леопѣлд II. шѣ дѣнпѣрѣтѣшѣтѣ дѣетеѣ.

Рѣгѣмѣнтеа сѣаѣтѣпѣрѣт лѣтѣнѣще атѣнѣчѣ дѣдате ла 1791 дѣн Кѣлѣж ла М. Хѣхѣмаѣстер, крѣтѣкатѣ къ поѣте де I. К. Еѣдер шѣ чѣнспѣратѣ де граѣл Естерхазѣ. Нѣбѣ не

лѣпсеѣще нѣзмаѣ, ка дѣла сѣѣрѣшѣтѣл ачелеѣ рѣгѣмѣнѣдѣ лѣнѣдѣ шѣ вѣогате съ тѣрадѣчѣм дѣн кѣвѣнт дѣн кѣвѣнт пѣнѣтѣрѣле, не лѣнѣгѣ каре се дѣнѣоарче рѣгѣмѣнтеа дѣнѣтреагѣ. Ачелеаш сѣнт:

Наѣѣа рѣмѣлѣл се апропѣе преапѣлекатѣ шѣ зѣмѣлѣтѣ ла тѣропѣл Маѣестѣѣдѣѣ Воастрѣ шѣ къ тоатѣ кѣчѣрѣа шѣ свѣзѣнѣреа чере шѣ се рѣгѣ пѣнтрѣ зѣрѣтѣторѣле:

1) Ка пѣшѣтѣрѣле зѣрѣчоасе шѣ рѣшѣнѣтоаре, кѣм: сѣферѣдѣѣ, дѣнѣгѣвѣдѣѣ дѣнѣтре статѣрѣ, не прѣмѣдѣѣ шѣ алтеле ка ачестеа, каре ка шѣ неѣще пѣте стрѣѣне сѣаѣ алѣнѣт наѣѣеѣ рѣмѣлѣе фѣрѣ дѣрепѣт шѣ дѣрепѣтате, акъта съ се рѣдѣче къ тотѣл, шѣ ка хѣле пѣвлѣче нѣмерѣтате съ се рѣтрагѣ, шѣ съ се щѣаргѣ; апоѣаша прѣнѣтѣла Маѣ. Воастрѣ сакратѣсѣме наѣѣа рѣмѣлѣл рѣнѣскѣтѣ съ фѣе реашѣзатѣ дѣн стѣпѣнѣрѣеа дѣрепѣтѣрѣлор чѣвѣле шѣ патриѣтѣче, прѣнѣ зѣрѣтаре —

2) Наѣѣеѣ рѣгѣтоаре съ ѣ се рѣдѣа дѣнѣтре наѣѣѣле патриѣтѣче ачелеаш лѣк не каре лаѣ дѣнѣнт преѣкѣм аратѣ докѣментѣл адѣс дѣла 1437 дѣн архѣва конвѣнтѣлѣ а-дѣнѣрѣрѣѣ маѣчеѣ Домпѣлѣѣ де Кѣлѣж-Мѣлѣшѣтѣр.

3) Кѣлерѣл ачестѣѣ наѣѣѣѣ дѣнѣлѣнѣвѣсе дѣрѣтѣл рѣсѣрѣтеан фѣрѣ осѣвѣре даѣкъ е зѣнѣт сѣаѣ нѣз есте зѣнѣт дѣнтрѣ тоате къ вѣсѣрѣка апѣсанѣ, кѣм шѣ повѣлѣмѣеа шѣ попорѣл атѣт ла ораше кѣт шѣ ла сате съ фѣе сокѣтѣт шѣ трактат тоѣма къ кѣпѣл кѣм есте кѣлерѣл, повѣлѣтатеа шѣ попорѣл наѣѣѣлор каре сѣнт кѣпрѣнсе дѣн сѣстѣма зѣнѣрѣѣ, шѣ съ ѣа парѣте дѣн ачелеаш фоѣлоасе.

4) Дѣн комѣтате, сказѣне, дѣстрѣкте шѣ дѣн алѣе комѣнѣтѣѣдѣѣ къ прѣлежѣл аѣецѣрѣѣѣ дѣрегѣторѣлор шѣ а дѣнѣтѣадѣлор ла дѣрегѣторѣѣ, кѣм шѣ кѣнѣд се фѣак рѣстѣвѣраѣдѣѣѣ

*) Дѣн Транспѣланѣа дѣнкѣ нѣз де тот, къчѣ о сѣлѣ де чѣнспѣрѣ тот маѣ прѣгѣнде ѣрѣшѣкаре контролѣ пѣнѣл ла дескѣдѣреа дѣетеѣ, фѣрѣ а се пѣтѣ фоѣлѣсѣ де фѣрѣфѣчѣ ка одаѣтѣ.

ші пайнтърї ла дикастерїле де кърте шї провинчіале, съ се факъ рефлексіе дреаптъ шї ла іпші карї ар фі а се аплка дїа ачеастъ націе дн пзмър пропорціонат.

5) Ачелеа комїтате, сказне, дістрікте шї комвїнїтдї оръшене, дн каре ромънї дотрек пе челелалте нації кз пзмъръл, съ шї айвъ шї пзмїреа дела ромънї; іар дотрз каре дотрек алте нації кз пзмъръл, съ айвъ пзмїреа дела ачелеа, саѣ съ пórте пзмеле местекат вьгаро-ромън, са-со-ромън, саѣ щергъндъсе кз тотъл пзмїтзра лзатъ дела о націе орї алта, съ шї пъстрезе пзмаї ачел пзме де комїтат шї сказн орї дістрікт, пе каре лаѣ авзт пълъ акъм дела ржърї саѣ четъдї, шї тодї лъквїторїї прїнчїпатълвї фъръ нїчї о осевїре де націе саѣ релеце съ фіе декларадї а аве скзтїнде шї фолóсе де о потрївъ дзпъ стареа шї кондігіа лор, шї съ фіе даторї а пърта дзпъ тъсзра пзтерїлор ачелеаш сарчїне. Шчл. шчл. шчл.

Аї Маїестъдїї Воасре сакратїсїме „преавмілїдїї шї пзъреа кредїношїї свпшї, клеръл шї статъл повїлїтарїз шї чївїл ал дотрецеї нації ромъне дїн Трансїлванїа.“

Дїн ачесте пзвтърї але рзгъмїндїї, фъръ а маї дескїде апрователе влзгренцїї кз рзшївѣторїї шї де ромън днферѣторїї лор артїкълї де леце пзтем кзпóдце тшор, каре ера кондігіа нóстръ політїкъ пълъ ла а. 1791; кзт шї кзрацївл пърїндїлор подрїї де а черка стълцере дїн ачеа старе вмілїтóre, кънд дшї дескоперїръ воїнда лътзрїтъ, де а се рекзпоадце ка а патра націе дн сїстема статълвї ачестеї патрїї. Че фолосї ромънїлор ачел паш категорїк? Преа пзгїн; пентркъчеле треї нації възъндъсе дн о формъ мзстрате шї

провокате а дескїде пордїле констїтудїеї лор, се впїръ маї стржас дотре сїне асвпра ачестеї претенсїнї а ромънїлор шї деклараръ, кз еле нїчї декъм пз вор сфери а се ръстврпа сїстема прїнчїпатълвї Трансїлванїеї ашезатъ пзмаї пе треї націоналїтъдї, шї кз пе ромънї пзї вор рекзпоадце де а патра націе політїкъ, чї еї дн комїтате вор трече свпт пзме де магїарї, дн съкзїме де съкзї, дотре сасї де сасї. Ачеастъ воїндъ шї лецївїре а челор треї нації се дїнѣ дн а еї пзтере пълъ дн зїоа де асгъзї. Тот ресълтатъл че аве рзгъмїнтѣа маї дорїт пентрз ромънї фв арт. 60, прїа каре кредїнда гр. пезвїтъ е скзпатъ де кзпоскзта, хзлітоареа пзмїре де „свферїтъ,“ днсъ фъръ а се декїара тотъш де речентъ (прїмїтъ), чї еї і се декретъ о пзсечъне, кареа кзт ам зїче нїчї ера пе сказо нїчї свпт сказн.

(Ва зрма.)

СТЪДІИ АСВПРА ЛІМБЕИ РОМЪНЕ.

Капъ I. саѣ літера А.

Стъдїи асвпра лїмбеї ромъне.

Длкїнате Домнълїї Сїмеон Бързуд.

Еѣ днченѣ а пзвлїка дїн стъдїїле мелле асвпра лїмбеї ромъне. Ачесте стъдїи дшї іеаѣ днченътъл лор дїн анїї меї дела зпїверсїтате, шї аннъме дїн апъл 1831, дн каре рекзппоскзї дн скзртїмеа ръдъчївелор ромъне, дн артїкълвл лїмбеї нóстре, дн форма тїпшїлор нострї дн воїт, веї, ва, шї дн маї тълте алтеле, тїпъл векїлор лїмбе але Ладївлвї шї орїцінеа термїнъчївнїлор латїне. Днсемнезъ дн ченътъл ачестор стъдїї пзмаї, пентркъч

)

знеле дін респълтателе лор сжнт джкъ де-не-аттѣнци кѣппоскѣте маі тѣлтор амичі. Нѣ кѣтезаіѣ днсъ а еші дн пѣвлікѣ кѣ фрѣптѣл стѣдїѣлї теѣ; пентрѣкѣ пѣпѣмаі днпре днвѣдѣціі стрѣні, кѣ карїі ам авѣт ворѣвѣ деспре ачеаста, ам гѣсїт тѣлте кон-трарїетѣдї, чї шї днпре аї пострї пѣдїнѣ ассїдѣдї. Кѣм? токмаі лїмба ромѣнѣ съ фїе дн старе де а не дешѣстра артїкѣлї дн термїнѣчїзнїе латїне? Токмаі астѣ лїмѣвѣ съ не днфѣдїшезе тїпї лїмѣвї латїне, маі вїне шї декѣт італїана? Ачесте ераѣ маі пре-тот-тїндїнеа респѣнсѣрїе ла ворѣеле теле. Рѣпѣвсатѣл вїблїотекарѣ Копїтар, кѣм пѣтеа елѣ съ се лапѣде де крѣдїнда са дн ілірїка орїціне а артїкѣлѣлї пострѣ, — де о крѣдїндѣ днте-меїатѣ пе зп стѣдїѣ аттѣт де лѣорѣ? Дар акѣм, кѣнд пе-деопарте тѣсѣрѣ стадїл дн каре а інтратѣ лїмба поастрѣ шї пїе-дечеле че і се оппѣнѣ, — кѣнд вѣзѣ де алтѣ парте, кѣ лїмѣвїстї де маре пѣме, зп Ворр, зп Eichhoff шї алдїї, прїн стѣ-дїл лїмѣелор індїче, еспїкѣ фортеме пѣ-телор шї але вервїлор маі тот ашшеа, кѣм тї ле спїкат еѣ пе челле латїне шї ромѣне дн аул сѣссепнатѣ, пѣ те маі дн-пїедекѣ нїмїкѣ де а днчепе а пѣвлїка дїн стѣдїїе теле. Ачеста пѣ о фак, ка съ-тї кѣштїгѣ врезн пѣме дн лїтератѣра ромѣ-нѣ; кѣ аттѣт маі пѣдїнѣ зп пѣме маре, прекѣм авѣ зп фрате вѣпѣдеанѣ пемерїта-та дїн парте-тї вѣлѣтате де а тї-л да дн-трѣн пѣмерѣ ал фоїеї де дезпѣзї. Орї ка-ре а фост квѣгѣлѣ вѣпѣдеанѣлї, еѣ ad-tentam дела опоравїлѣ редакторатѣ, ка съ фїе крѣдат modestia злї омѣ, каре пѣ скрїе дн фоїле де Брашовѣ нїчї пентрѣ пѣме, нїчї пентрѣ лѣвдѣ, нїчї пентрѣ алтѣ інтрѣсѣ, декѣт пѣмаї дїнтрїо даторїе па-

дївнпалѣ, кѣратѣ де тоатѣ ванїтатѣа, шї ка-ре есте кѣ тѣлѣтѣ маї маторѣ, декѣт съ айѣвѣ ілѣсївнї копїлларе.

Стѣдїїе ачесте се дешѣфакѣ дн 2 пѣрѣдї: прїма парте се ва окѣпа кѣ орїцінеа шї векїтатѣа лїмѣвї ромѣне; чѣеалалтѣ кѣ прїочепї лїмѣвї, ка ісвоареле регѣмелор еї, апплекадї ла лїмба ромѣнѣ. Дар пѣ промїтѣ, кѣ чѣеа че ва еші дн фоаїе ва дїне тотдеавна шїрѣл дѣнѣ ачестѣ дн-пѣрѣдїре.

Джкїнѣ ачесте стѣдїї Домпѣлї Сї-меон Бѣрпѣдѣ, фостѣлї професор де фїлософїе, амїкѣлї теѣ, вѣрѣватѣлї вїртѣ-осѣ шї modestѣ, ка зп трївѣгѣ дїн парте-тї вїртѣдїлор шї ерѣдїцізнеї сале.

Деспре орїцінеа шї векїтатѣа лїм-
вї ромѣне.

I. Пѣрерї фалсе деспре артїкѣлѣ лїмѣ-
елор romane шї деспре кѣзѣрї.

„Ita variis imbuimur erroribus, ut va-
nitati veritas et opinioni confirmatae
natura ipsa cedit.“

Cic. Qu aest. Tuscul. L. III.

Нѣ есте нїмене, нїчї днпре ромѣнї нїчї днпре стрѣнї, кареле черчетѣнд орї-цінеа, фїреа шї пропрїетѣдїе лїмѣвї ро-мѣне, съ пѣ се фїе днпїедекатѣ пѣмаї де-кѣт де артїкѣлѣ еї. Тоате лїмѣеле ро-мане аппѣсене, італїана, провїнціала, пор-тогала, іспанїка, рето-романа, франчеса, аѣ артїкѣлѣл днпїнте де пѣме: пѣмаї лїм-веле romane ресѣрїтене, дако- шї таче-до-ромѣна, пѣнѣ артїкѣлѣ дн зрѣма пѣ-телор. Дн ачеста се днвоїескѣ кѣ тодїї, кѣ артїкѣлѣ дн лїмѣеле romane есте а-стѣзї зп елетѣнтѣ пѣчесарїѣ, зп че де каре елѣ пѣ се потѣ лїпсї, дн контра лїмѣвї латїне, деспре кареа есте о крѣдї-

дъ къ рѣдѣчине profounde, къ нічі аре нічі а авѣт вреодініоарѣ артікълѣ. Песте тот се формѣ о idee зплатзралѣ деспре артікъл, дзпѣ каре еллѣ, се іеа пѣмаі ка о парте де ворѣѣ, prin кареле с'ар determina maі vine; ші макаркъ артікълл де сеамѣ ші скімвѣчїзнеа пѣмелор дзпѣ казври — дмпрецізври — дмтжмплзри, зпїі лімвїстї зікѣ, къ еллѣ пѣ с'а adoptat пентрѣѣ съ аррате казвриле, чї пѣмаі дїп казѣ сїптактікѣ, спре а аллече маі vine специалїтатеа дїп ценералїтате. Аппрїатѣ о зіче ачеаста дмпре алції Diez дм граматїка лімвелор romane*), ші кѣѣнт не дѣ, къ дмсѣш артікълл пентрѣ а са деклїпѣчїзне аре ліпсѣ де алтѣ ажжвторїѣ. Штївт есте, къ артікълл лімвелор romane аппѣсене пѣ се поате деклїна фърѣ префїптеле а, de, da, ші ворвїнд addevърл, еллѣ пѣ се деклїпѣ нічі декѣм ка артікъл, чї прїїмеште пѣмаі ачелле пъртїчелле де ворѣѣ дмаїптеа са, каре дм лімба франчесѣ с'аѣ дмкѣрват пентрѣ тотдеавна къ артікълл, дм плзралѣ пентрѣ тоате пѣмеле, дм сїпгзралѣ пентрѣ кѣте пѣ се дмчепѣ къ вокалѣ. Unde се зічеа odїніоарѣ ла франчесї de le, á le, de les, á les, астѣї се зіче du, au, des, aux. Ын алт кѣѣнт не дѣ Diez де акколо, къ ші лімбеле каре аѣ дм термїпѣчїзніле лор форме спечїале пентрѣ казври, маі пзпѣ шї артікъл дмаїпте. Фърѣ дмдоїалѣ ва фї кѣцетат ла лімба еленїкѣ; дар дм де-кѣрѣл ачестор стѣдїї, пої vom аппрїа лѣкѣл дїп алтѣ казѣ.

Артікълл ромжпѣ, дм скїмвѣчїзнеа са ла казври п'аре ліпсѣ де ажжвторїѣ, чї

авжнд термїпѣчїзніле сале попрїї се деклїпѣ сїпгзрѣ. Нічі пѣ есте еллѣ пѣмаі пентрѣ а determina пѣмеле маі vine: кѣчї пентрѣ ачест скопѣ нічі пѣ ажжвпече. Ної, кжнд vom а determina лѣкѣрїле маі vine шї а да ачестеї термїпѣчїзні оаре-каре аппѣсандѣ, адѣвгѣм зп провѣме. Спре ес. romжпѣлї пѣї ажжвпече а зіче тотдеавна омѣл вѣпѣ, чї де тѣлте орї зіче: омѣл челлѣ вѣпѣ. Аттѣнчї дмплїнїм ачѣеа че зіче Diez, чеѣа маі vine кїар декѣт грекѣл, кжнд препѣне артілѣлл сѣѣ; еар латїнл дм пѣнтѣл ачеста есте де тот не жосѣ. Еллѣ пѣ поате ешї дїп homo bonus орї bonus homo, кжнд ромжпѣл се еспрїмѣ дм треї модзри: омѣ вѣпѣ, омѣл вѣпѣ, омѣл челлѣ вѣпѣ. Дм ачѣаста ромжпѣл е маі фєрїчїтѣ; дм ачѣаста лімба поастрѣ дмтрече шї не челле 2 векї шї не челле moderne.

Ынїї граматїчї дїптр'аї пострї, лѣжпдѣсе дзпѣ граматїчеле лімвелор аппѣсене, лѣсарѣ деклїпѣчїзнеа чеа орїціналѣ romane, че се фаче поїпвїнд артікълл, шї препѣсерѣ пѣмелвї пъртїчеллеле de, la, не лжпгѣ каре пѣмеле ретжпне недеклїнатѣ. А деклїна пѣмеле, дмсетпѣазѣ а'л лѣа дїп старѣа са чеа австрасѣ, пѣтърціпїтѣ, амторцітѣ, шї а'ї да о формѣ, каре съ аррате къ е пѣсѣ дм врео дмпрецізваре, тѣрціпїтате, специалїтате, сѣѣ маі не скѣртѣ: а'л скїмба ла казври. Дм че с'а скїмватѣ пѣмеле, че формѣ а прїїмїт еллѣ, кжнд зікѣ еѣ: de омѣ, ла омѣ шчл.? Bede орї чїне къ пѣмеле ретжпне нескїмват, недеклїнатѣ. Пѣмаі дм idee есте лѣкѣрл пѣсѣ ла зп казѣ оарекаре, еар пѣмеле лѣкѣрлвї къ ачелле препѣсе пѣ пате нїмїкѣ нічі дм матерїа нічі дм форма са, шї пѣ се поате

*) Diez. Grammatik der rom. Sprachen, I. 14.

пъми деклинаѣ. Дар деспре казври вом ворви чева маї жосѣ. Акѣм дѣсемпѣм пентрѣ деклинѣчивеа нѣстрѣ, къ пої авем пѣмаї о дѣпреѣвраре, дѣ кареа дѣ локѣ де ценітѣвѣ не ажжѣтѣм къ препѣса де. Ачѣаста есте кѣнд ворвѣм деспре спецїалитате кѣтрѣ цѣнералитатеа са, пре кѣм деспре парте кѣтрѣ дѣтрегѣл сѣѣ, орї деспре пѣскѣт, продѣсѣ, кѣтрѣ пѣскѣторѣл, продѣкѣторѣл сѣѣ шчл., шї кѣнд орї зна дїн елле (цѣнералитатеа орї спецїалитатеа), орї амѣндоаѣ сѣнт некѣпоскѣте ворвїторїлор орї маї вїне недетермінате. Ла дѣпреѣврареа ачѣаста, цѣнералитатеа, дѣтрегѣл, пѣскѣторѣл, пропрїетарѣл шчл. пѣ се пѣне дѣ ценітѣвѣ, чї прїѣмште пе де дѣпайтѣа са. Аста ва фї аппевоїе де прїченѣтѣ пентрѣ ачелла, каре п'а дѣцеллесѣ, къ граматїка есте о лѣдїкѣ практикѣ, шї о їкоаѣ вїе а категорїлор еї. Сѣ не лѣмїпѣм дар прїптр'ѣн есемплѣ, шї сѣ лѣѣм ачест есемплѣ дела о парте кѣтрѣ дѣтрегѣл сѣѣ, дела зн пїчїор де масѣ. Вїне ла мїне зн омѣ къ зн пїчїор де масѣ, каре лѣкрѣрї дѣмї сѣнт къ тотѣл некѣпоскѣте: п'ам авзїт пїмїкѣ, пѣ штїѣ пїмїкѣ пїчї деспре ачеллѣ пїчїор пїчї деспре ачѣа масѣ, шї къ тѣте ачесте еллѣ се дѣдрепѣаѣз кѣтрѣ мїне къ кѣвїнтеле ачесте: їатѣ пїчїорѣл месѣї. Аѣ пѣ'а воїѣ сокотї де смїпнтїѣ, шї пѣ'а воїѣ дѣтрева дѣдатѣ: че пїчїор? че масѣ? къчї еѣ пѣ штїѣ пїмїк деспре елле. Прїптр'аре, фїндкѣ ачесте лѣкрѣрї пѣ сѣнт детермінате, зрѣма сѣ-мї зїкѣ: їака пїчїор де масѣ, орї їака зн пїчїор де масѣ. Нѣ се пѣтѣа дар пѣне дѣтрегѣл ла ценітѣвѣ. Шї дїо контра, кѣнд еѣ ам трїмїс пе чїнева сѣ-мї кавте кѣтаре пїчїор дела кѣтаре масѣ, адекѣ пїчїорѣл перѣѣт дела

маса штїѣтѣ, трїмїсѣл дѣторкѣндѣсе къ еллѣ, пѣ-мї маї поате зїче: їака пїчїор де масѣ, орї їака зн пїчїор де масѣ, чї їатѣ пїчїорѣл месѣї: пентрѣкѣ ачесте лѣкрѣрї сѣнт детермінате. Аппої, фїндкѣ оаменїї аѣ ворвїт маї дѣтѣвѣ деспре лѣкрѣрїле кѣпоскѣте, деклинѣчивеа нѣстрѣ къ артїкѣлѣл есте деклинѣчивеа орїдїнарїе. Дѣ пѣтїода де а не еспрїма дѣ доаѣ модѣрї варїї, пентрѣ лѣкрѣрї детермінате шї недетермінате, сѣнтѣм ѣарѣшї маї фѣрїчїдї декѣт латїнїї, карїї шї пентрѣ капѣ де воѣ шї пентрѣ капѣл воѣлѣ авѣаѣ пѣмаї зн модѣ: caput bovis, орї ера невоїдї а фѣче дїн дѣтрегѣл недетермінатѣ зн адїептївѣ: caput bovinum. Челлелалте лїмѣе романе се потѣ ажжѣта пѣнд пе де къ — саѣ фѣрѣ артїкѣл.

Еѣ дѣсѣ ме дѣдоескѣ таре, дакѣ артїкѣлѣл лїмѣелор романе, аїѣ еллѣ акѣм орї шї че пѣтере, с'а дѣтродѣсѣ пѣмаї спре а детермінѣ лѣкрѣрїле. Кѣтѣ пентрѣ лїмѣа ромѣлѣ, о vedem къ еллѣ пѣ есте пѣмаї пентрѣ ачѣаста. Артїкѣлѣл есте пентрѣ а да сѣфѣлетѣ, вїїадѣ, мїшкѣчїѣне, фортѣ пѣмелор, — а ле да форме де казври, шї знде пѣ се маї поате ачѣаста, а цїнѣ челлѣ пѣдїнѣ локѣ де казвриле че вор фї фостѣ. Даѣкѣ вом жѣдека етїмологїа кѣвѣпѣлѣлї, вом vedé, къ еллѣ пѣ есте пѣмаї пентрѣ а аллѣе спецїалитатеа дїн цѣнералитате, чї маї вѣртосѣ пентрѣ а дѣкѣїа мѣдѣларѣ къ мѣдѣларѣ, а се дѣкѣрѣа къ алтѣ мѣдѣларѣ, — а мїшка, а дѣсѣфѣлѣдї, а дѣвїїа. Articululus вїне дела artus. Фѣрѣ а маї черчѣта че аре artus къ arctus, arctare, кѣвѣпѣлѣ artus а дѣсемпнатѣ тотѣевѣла дѣкѣїетѣра маї мѣлтор мѣдѣларѣ, — зн че прїп каре елле се мїшкѣ, — се дѣ-

клинъ орї се деклинъ днтр'о парте шї дн-тр'алта. „Artus dicti quod membra membris artentur“ зїче Festus, *); „Ossium coniunctio ad motum comparata,“ зїче M. Martini, **). Тот ачеастъ днсемпъчїзне аре нъ нъмаї artus чї шї articulus, аттѣтѣ дн органиствъ фїсїкѣ ал омѣлї, кѣт шї прїо метафоръ дн органиствъ лїмбеї, ла Чїчепоне шї ла алці класїчі латїні, ***). Дар де ажнпсѣ ворвеште патъра лѣкрѣлї. Де ачеа шї цертанїї традїсеръ кѣвѣнтѣл дн лїмба лор прїо Gelenk, дела верѣл Lenken = а днклїна, а деклїна. Днпсъ граматїчїї вїтѣндѣсе ла артїкѣлѣ, нъмаї кѣт се пѣне елѣ дн лїмба еленїкѣ, дн челле романе апнѣсене шї дн цертана, се депъртаръ де орїцївала лї днсемпъчїзне. Нъмаї дн лїмба ромѣнъ а релїѣвт артїкѣлѣ пѣтереа са де а се днкеїа кѣ зн алтѣ тѣдѣларѣ, де а'л мїшка днелїнѣндѣл днтр'опарте саѣ днтр'алта шї де а'ї да кѣ ачеаста формѣ.

(Ва зрѣма.)

Че с'аѣ днтѣмплат дн Віена?

О днпъртѣшїре, де J. F. Castelli, патрїоцїлор сѣї челор афаръ де Віена фѣкѣтѣ.

Ачеастъ днпъртѣшїре о кѣпрїнде дн колѣпеле сале фоаїеа цертанъ дн Сївїїѣ, Амїкѣл попорѣлї (Volksfreund) нѣмїтѣ, каре дн комїсіѣзне пре'нтѣрѣсѣ ашеа сѣпъ:

Ведї азї ворвїнд деспре о рѣскоалѣ кѣмплїтѣ дн Віена, вї се ва повестї де-

спре лѣкрѣрї днфрїкошате, деспре омо-рѣрї, апрїндерї шї прѣдѣчѣнї шї ведї дн-чепе а вѣ теме — чеї маї вѣнї — еар чеї маї рѣї вор кѣцета доарѣ, сѣ прѣдѣт шї пої! Еї днпсѣ де ачеаста сѣ се ласе, пен-трѣ кѣ ашеа чева е нъмаї зн адаос рѣѣ-каре, дѣрере, се афлѣ шї ла лѣкрѣл чел маї вѣн дн лѣме, шї днпротїва кѣрѣї с'аѣ днтрепрїнс дн партеа тѣтѣрор челор вїае-сїмѣїторї челе маї вѣне мїжлѣче. Еѣ вѣ воїѣ арѣта ашеа дарѣ прѣдѣїцїї меї цѣ-ранї шї патрїоцїї, че с'аѣ днтѣмплат, кѣт с'аѣ днтѣмплат шї пентрѣ че с'аѣ днтѣмплат, пентрѣ ка шї вої сѣ шїдї апрїат, шї сѣ нъ кѣпѣтадї о пѣрере скѣлчїатѣ деспре о днтѣмпларе, каре пентрѣ цѣра шї попорѣл пострѣ шї ашеа шї пентрѣ вої е чеа маї днѣвкѣрѣтѣре днпре тоате кѣтѣ с'аѣ днтѣмплат де кѣндѣї Австриа.

Ної, скѣпѣнд пре вѣзѣл пострѣ дн-пѣрат де тоцї ачеїа карїї сѣѣтѣеск рѣѣ, карїї ера формат днпрецїзѣл лѣї зн пѣ-рете, ка сѣ нъ пѣгѣ азї рѣгѣрїле попорѣлї сѣѣ, неам скѣпат шї неам тѣнтѣїт пре пої дншїне. Ашеа чева, везї вїне нъ с'аѣ пѣтѣт днтѣмпла кѣ о астфелїѣ де кѣ-вїїндѣ, ка днтрепрїнзеторїї сѣ фїе ешїт дн фракѣрї пѣгре шї дн тѣпѣше галвене, дар' аѣ требѣїт сѣ фїе серїос, аспрѣ се-рїос, пентрѣкѣ алтїнтрелѣа еар ар фї а-рѣтат днпѣратѣлї, чеї че ера днпрецїз-рѣл лѣї дн лок де U зн X. Аѣ фост де лїпсѣ а лї се да сѣ прїчѣавѣ оdatѣ, каре есте пофта попорѣлї, шї ка пофтеле а-честеа сѣ стрѣватѣ шї ла зрѣкїле днпѣ-ратѣлї. Ачеаста днпсѣ нъ с'ар фї пѣтѣт фаче, де с'ар фї ворвїт днчет шї днтр'ѣ-скѣнс, нъ, аѣ фост де лїпсѣ сѣ се стрїѣе, дн гѣра таре сѣ се стрїѣе.

Апої зн вѣрѣват днделент шї кѣ мїнте

*) Festus, de verborum signif.

**) Math. Martin. Lexicon etymologicum.

***) Bezı амбеле ачесте кѣвїїнте кѣ тоате днсе-мпъчїзнїле лор ла Scheller дн Ворварїѣ.

аъ скріс тоате череріле попорѣлѣ, адекъ челе дрепте, скрісѡреа ачеаста о аъ сѣвскріс маі мѣлте мѣ де оамені, ші о аъ ащерпѣт статѣрімор австриаче, каре се щіе, къ дп ^{13/11}. Маргіе се вор адѣла дп каса цѣрїї. Токма віне ш'аъ гвсїт ѡменїї, пентрѣ къ статѣріле цѣрїї ар тревві съ фїе сѡтѣвїторїї дппѣратѣлѣ чеї маї діотѣїв, еї съ фїе ачеїа, карїї, фїїнд къ маї віне щїїѣ че есте спре вінеде шї фолосѣл цѣрїї, шї пофтеле попорѣлѣ съ ле дескопере дппѣратѣлѣ. Че ѡ дрепт, еї ачеаста де мѣлт п'аъ пѣтѣт фаче, пентрѣ къ чеї че ера дппрец ѣрѣл дппѣратѣлѣ, аъ фѣкѣт, ка статѣріле цѣрїї сѣшї пѣардѣ тѡтѣ дп сѡмпѣтатеа, дпсѣ акѣм дп тїмпѣл маї де пре ѣрмѣ с'аъ маї дпкордат пѣцїптел, шї пентрѣ ачеаа аъ къпѣтат попорѣл дпкредере кѣтрѣ дѣнѣеле, адекъ кѣтрѣ статѣрї.

Аша дарѣ скрісѡреа ачеаа деспре каре ам ворїт, с'аъ дат статѣрімор цѣрїї, дар шї сѣдѣнцїї, вравїї шї іїнїошїї пострїї сѣдѣнцїї, сѣ трѣасѣкъ! шї еї аъ дат ѡ асемеѣеа скрісѡре, дпсѣ дпдатѣ дп 13. с'аъ дѣс дпсѣшї ла каса цѣрїї, ка сѣ вадѣ че се ва фаче къ еа. Акѣм веї віне къ аъ фост ѣп лѣрѣ кѣмпїт, стрїгѣрї дѣтѣпѣтѡре кѣт кредеа ѡмѣл къ сѣ се сѣрпе каса цѣрїї де сїне, статѣріле цѣрїї вреа сѣ се сѡтѣвѣасѣкъ дп салон, дпсѣ спре аша чева пѣ лі се маї лѣсѣ тїмп, мїїле де мїї де ѡменї п'аъ маї дпчетат пѣлѣ кѣнд пѣ леаѣ апропїс пѣмїтеле статѣрї зїкѣнд: „Ної къ тодїї не vom дѣче пѣмаї декѣт ла дппѣратѣл, шїї vom дескоперї рѣгѣріле вѡстрѣ. Акѣм аъ фост апої стрїгѣрї де вѣкѣрїе, ка каре дп віада тѣа п'ам маї авїт, шї статѣріле дптр'адѣвѣр с'аъ шї дпсѣ ла дппѣратѣл пѣмаї декѣт.

Кѣ прїлежѣл історїеї ачестѣїа с'аъ дппѣтѣмплат адевѣрат вѣеле лѣкрѣрї, каре маї віне ар фї фост де пѣ с'ар фї дппѣтѣмплат; попорѣл аъ спарт дп каса цѣрїї тѡте фѣрестреле, шї тот че с'аъ афлат дп салон аъ стрїкат, кѣцѣтѣнд къ статѣріле пѣ вѣр фаче пїмїка, шї мїлїтѣрїмеа аъ дппѣшкѣт пре врео кѣдїва. Мїлїтѣрїмеа п'аре пїчї ѡ віпѣ, къ аъ фѣкѣт ачеаста, дпсѣ дп пелеа ачелѣїа, каре аъ порѣпчїт мїлїтѣрїмеї ачеаста, п'аш вреа сѣ фїѣ, пентрѣ къ пѣ есте къ кале а порѣпчї сѣ се дппѣшѣте асѣпра ѣпор оаменї пѣпартадї, карїї чер че лі се кѣвіне.

Маї дпколо, статѣріле цѣрїї преѣтѣ ам зїс с'аъ дѣс ла дппѣратѣл, шї ашеа азїї ѡдатѣ пѣрїптеле чел вѣп кѣм шї че есте дп цара лѣї, с'аъ рїдїкат пердеа дїпнаїптеа ѡкілор лѣї, шї аъ вѣзѣт тоате лѣкрѣрїле челе асѣпсе але челор дїппрецїѣрѣл лѣї, с'аъ аплекат дп партеа ачелора карїї іаѣ спѣс адевѣрѣл шї дп тїмп де 3 зїле аъ дпплїнїт тѡте пофтеле попорѣлѣ.

— Маї дптѣїв аъ порѣпчїт ка сѣ се дптокмїасѣкъ ѡ гардѣ нацїоналѣ, адекъ вѣ фелїѣ де мїлїтѣрїме, каре сѣ грїжеасѣкъ дп четате де рѣндѣл чел вѣп шї де сѣкѣрїтате, аъ порѣпчїт ка тодї, карїї се вор дпщїїнда, сѣ прїмїасѣкъ арте дїп артаментарїѣл четѣдѣнїмор, прїп каре лїмпѣде аз арѣтат, къ п'аре пїчї ѡ театѣ де сѣпѣшїї сѣї, преѣтѣ пїчї п'аре пїмїка де а се теме вѣпѣл дппѣрат, къ де с'аъ шї тарѣвѣрат пѣцїптел попорѣл, асѣпра лѣї п'аъ авѣт пїмїка, чї пѣмаї асѣпра челор дїппрецїѣрѣл лѣї. — Дп дѡѣ зїле аъ шї фост 50,000 провѣзѣдї къ пѣцїї, шї ачѣщїї ѡменї вравї, с'аъ дппрепнат къ вравїї четѣдѣнї, шї акѣм пѡртѣ грїжѣ де пѣзїреа рѣндѣлѣї вѣп шї а пѣчїї дп четате шї дп сѣвѣрїї.

(Ва ѣрма.)